

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, י"א תמוז התשפ"ו

חולין נ"ז – טריפות בגפיים ובריאה של העוף, ניסויים מדעיים, וטריפה ששרדה 12 חודשים

שאלות:

1. האם הריאות של העוף עוזרות לו לעוף?

פגמים בעוף בגפיים ובריאה

המשנה אמרה שאם נשברו הרגליים של העוף הוא כשר, הגמרא מספרת שהביאו לפני רבא סל מלא עופות שרגליהן נשברו מעל או מתחת לצומת הגידים שזה הפרק בין העצם התחתונה לבינונית, שדרכו עוברים הגידים. רבא בדק אותן בצומת הגידין, ומצא שכל שש עשרה הגידים שלמים, והכשיר את כולן.

רב יהודה אמר בשם רב:

שכתף של הבהמה שיצאה ממקומה ("שמוטת יד") – כשרה. וירך אחורית שיצאה בעוף או בבהמה ("שמוטת ירך") – טרפה.

כנף העוף כלומר הפרק שמחובר לגב שיצא ממקומו ("שמוטת גף") – טרפה, מפני שיש חשש שעצם הכנף שיצאה ממקומה ניקבה את הריאה שסמוכה לה, ומוקפת בבשר רך. (ראה בשיחת חולין, שיש שקיות אויר בין הצלעות של העוף עם קרום דק שעוזרות לעוף לעוף, וכשעצם הכנף מתנתקת, היא יכולה לקרוע את השקית, ולפוצץ אותה) **שמואל ורבי יוחנן חולקים** וסוברים שיש לנפח את הריאה ולבדוק אם יש חור, ורק אז היא טריפה.

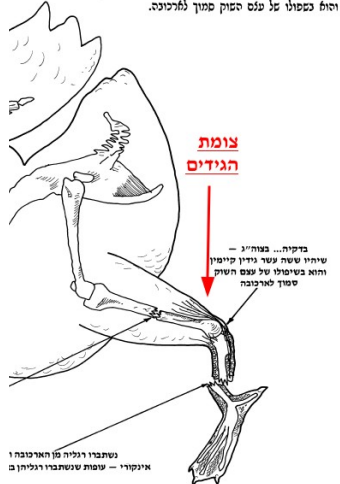
חזקיה (בנו של רבי חייא) אמר: ש"אין ריאה לעוף". **רבי יוחנן חלק ואמר:** "יש לו ריאה, והיא אדומה ודקה ונראית כעלה של ורד ששוכן בין הכנפיים".

הגמרא מבררת את דברי **חזקיה** שהרי ברור שיש לעוף ריאה, וגם בביריתא שהביא לוי ברור גם שנקב בריאה מטריף!

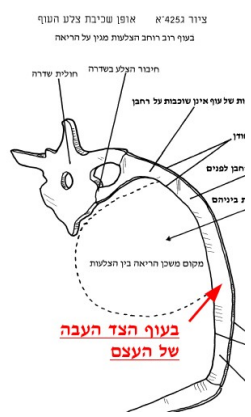
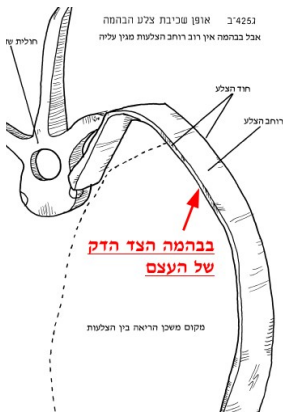
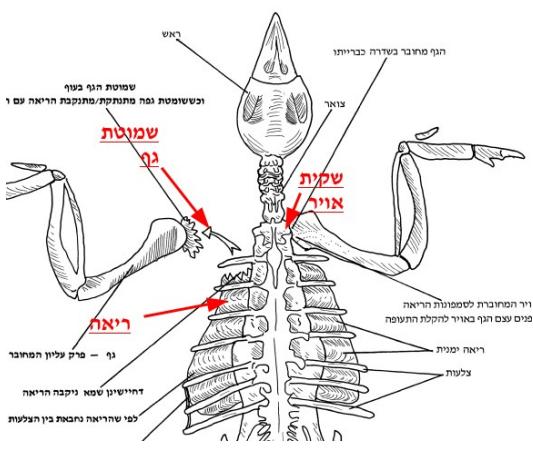
לכן הגמרא מנסה להסביר ש**חזקיה** לא התכוון שאין לעוף ריאה פיזית (שהרי אנו רואים שיש לו), אלא שריאת העוף מוגנת על ידי הצלעות שלו כי רוחב הצלע הצד העבה שלה מגן על הריאה מפגיעה, בשונה מבהמה כמו שרב חנה אמר, ולכן היא לא נפגעת מחבטות נפילה או מאש, ולא צריכה בדיקה במקרים האלו.

אלא שהגמרא לא מקבלת את ההסבר הזה, כי התשובה של **רבי יוחנן** היתה שיש לעוף ריאה והוא הסביר איך היא נראית, ואיפה היא נמצאת, ולכן בארץ ישראל התבדחו

ק' נקדא לטיקורי שסוף ממומד כמו ניקוד... כלומה הגידין – שזיו שזה עשר כ' והוא כסולו של עלם השוק סמוך ללרכונה.

שנתברו רגליו מן הארבעה ו איקורי – שמת שנתברו רגליו מן הארבעה ו

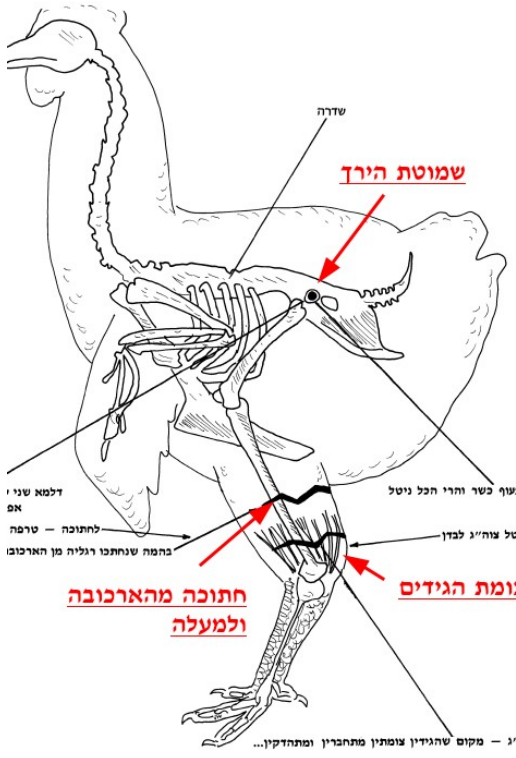

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א (רש"י) על המאמר של **חזקיה** ואמרו בשם רבי יוסי ברבי חנינא: "מדבריו של בריבי (החכם הגדול, **חזקיה**) ניכר שהוא לא רגיל לאכול תרנגולים.

2. יואב מצא תרנגולת שהרגל שלה יצאה מהמקום, היא כשרה?

דין שמוטת הירך

○ רב הונא אמר בשם רב ששמוטת ירך בעוף היא כשרה. רבה בנו הקשה שחכמי פומבדיתא העידו שרב יהודה אמר בשם רב שזה טרפה! רב הונא השיב: "נהרא נהרא ופשטיה" (כל מקום ומנהגו – רב בעיקרון הכשיר, אבל לא התיר לאנשי פומבדיתא שנהגו בזה איסור ולכן רב יהודה חשב שרב מטריף).

○ רבי אבא מצא את רב ירמיה בר אבא בודק עוף בצומת הגידים (מקום חיבור הגידים בין שתי העצמות שברגל), ושאל אותו למה הוא טורח, הרי אם רב הכשיר שמוטת ירך כולה – כל שכן שפגיעה מקומית בגידים כשרה! רב ירמיה השיב שהוא סומך על דברי רב שאמר על המשנה שמטריפה בהמה שנחתכה רגלה מעל הברך ("מן הארכובה ולמעלה") או שניטל צומת הגידים שלה, ורב פסק שהדין הזה תקף גם בעוף.

רבי אבא הקשה אם ככה, זו סתירה לכאורה בדברי רב עצמו! ותירץ שרב הבדיל בין איבר שנשמט ממקומו במפרק – שהיא כשרה, מפני שהגידים לא נחתכו והאיבר יכול להשתקם, לבין איבר שנחתך באמצעו ("חיתוכה" – שהיא טרפה). ורבי ירמיה אמר לו שרב בעצמו אמר את החילוק הזה.

הגמרא מספרת שכשרבי אבא עלה לארץ הוא סיפר את המעשה הזה לרבי זירא ואת הפסק של רב הונא בשם רב שהכשיר ורבי ירמיה בר אבא בשם רב הטרף, וגם שאל אותו מה המסורת שלו לגבי שמוטת הירך, ורבי זירא הביא דעות של רב חייא בר אשי בשם רב, ורבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן ששמוטת הירך טרפה.

○ ולמרות שרבי חנינא העיד שרבי הכשיר לו תרנגולת שמוטת הירך, הגמרא פוסקת שהלכה רווחת בישראל ששמוטת ירך בעוף היא טרפה.

■ וזה כמו שרבי יהושע בן לוי השיב לשאלת רבי יוסי בן נהוראי: שלמרות שראינו כבשה שניקב קנה הנשימה שלה ותיקנו אותו באמצעות קליפת קנה והיא חייתה, ולמרות שרבי שמעון בן חלפתא עשה שפופרת קנה לתרנגולת שירכה נשמטה והיא חייתה – אין להסתמך על זה להתרת הטרפות, מפני שהן מתו בתוך 12 חודש, ולכן הן טרפה.

3. האם ניתן לרפא טריפה והיא תהיה כשרה?

הניסויים המדעים של רבי שמעון בן חלפתא

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בהמשך למעשה **שרבי שמעון בן חלפתא** ריפא תרנגולת שמוטת הירך, הגמרא אומרת שהוא היה מכונה "עסקן בדברים" (מבצע ניסויים) כמו במקרים הבאים:

- **רבי שמעון** מרט את נוצותיה של תרנגולת כדי להפריך את שיטת **רבי יהודה** שמטריף עוף שנוצותיו נמרטו, הוא הניח אותה בתנור חם כדי שלא תמות מקור, ועטף אותה במטלית עור חמה של צורפי נחושת ("מטלית של טרסיים"). התרנגולת לא רק שרדה, אלא הצמיחה נוצות חדשות יותר גדולות מהראשונות. הניסוי היה להוציא מלבו של **רבי יהודה** והוכיח שעוף מרוט נוצות יכול להבריא לחלוטין והוא לא טרפה. כי גם אם טרפה מסוגלת להשתבח, זה לא באותו איבר שגורם לה את הטרפה!

- הגמרא שואלת למה הוא נקרא עסקן בדברים? **רב משרשיא מסביר** **שרבי שמעון** רצה לבדוק את הפסוק במשלי: "לֶךְ אֶל נְמֻלָּה עֲצַל רְאֵה דְרָכֶיהָ וְחַכֶּם. אֲשֶׁר אֵין לָהּ קֶצֶין שְׂטָר וּמִשְׁלִי". בקיץ (תקופת תמוז) הוא פרס את גלימתו על קן נמלים כדי ליצור צל. נמלה אחת יצאה ו**רבי שמעון** סימן אותה, היא ראתה את הצל, ונכנסה לבשר לחברותיה. עד שכולן יצאו, הוא הסיר את הגלימה והן נחשפו לחום השמש. הנמלים כעסו על הנמלה ששיקרה להן והרגו אותה. **רבי שמעון הסיק**: שאין להן מלך, שאילו היה להן מלך – היו צריכות לקבל ממנו אישור הריגה ("הרמנא דמלכא") לפני שהרגו אותה.

- הגמרא דוחה את ההוכחה כי אולי המלך היה איתם ביחד, או שהיה להן אישור כללי להרוג שקרנים, או שזו היתה תקופה שהמלך הקודם מת ולא מינו חדש, אלא אנחנו מסתמכים בפשטות על אמינות דברי שלמה המלך שנאמרו ברוח הקודש.

4. התרנגולת של עופר, נפלה מהגג והיא שרדה 30 יום, האם היא כשרה?

שיעור 12 חודש לטרפה

- **רב הונא אמר** שספק טרפה ששרדה 12 חודשים, סימן שהיא כשרה.

- הגמרא מקשה מבריינות שבהן התנאים מביאים סימנים אחרים, כמו אי-יכולת ללדת, התנוונות, ו**רבי** אומר שאם היא שרדה 30 יום היא לא טרפה, והמקשים עליו אמרו שהבהמה חיה אפילו שנתיים שלוש. יוצא שלשתי הדעות זה לא 12 חודשים?

- הגמרא מתרצת ששיעור 12 חודשים נתון במחלוקת תנאים: **רבי יוסי בן המשולם** סיפר על אדם שגולגלתו נשברה וכיסו אותה בקליפת דלעת יבשה והוא חיה. **רבי שמעון בן אלעזר השיב** לו שהיה זה רק מפני שהיה זה בקיץ, אבל ברגע שהגיע הקור של החורף – הוא מת מיד. מכאן שלשיטתו טרפה לא יכולה לעבור מחזור עונות שלם של 12 חודשים.

- **רב אחא בר יעקב אמר** שבהמה טרפה יכולה ללדת ולהשביח, ולכן לידה או השמנה של בהמה לא מהוות הוכחה לכשרותה.